

УДК 347.961:34.028

КОРОТЮК О.В., доктор юридичних наук., професор кафедри приватного права
Державного податкового університету,
приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0081-3901>.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ НОТАРІУСОМ ФУНКЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПОРІВНЯЛЬНО- ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ (УКРАЇНА ТА СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ)

Анотація. У статті розкрито особливості виконання нотаріусом функції щодо забезпечення доказів у кримінальному процесі на базі порівняльного аналізу запропонованих в Україні змін до законодавства про нотаріат і положень Кримінального кодексу штату Арізона (США). Зроблено висновок про те, що нотаріальна дія “забезпечення доказів”, яку український законодавець пропонує додати до переліку нотаріальних дій, полягає у засвідченні нотаріусом наданих йому даних (інформації), що може здійснюватися різними способами (шляхом документування, огляду певних об’єктів, відео- та аудіозапису тощо). Таким чином, забезпечення доказів як нотаріальна дія має ознаки новизни як змістовно (оскільки полягає у засвідченні нотаріусом інформації), так і у способі виконання відповідної нотаріальної процедури (шляхом огляду певних об’єктів, здійснення відео- та аудіозапису тощо). У законодавстві США ми бачимо інший підхід законодавця. Зокрема, можна виділити такі особливості закріплення виконання нотаріусом функції щодо забезпечення доказів у кримінальному провадженні за кримінальним законодавством штату Арізона: А) Безпосередньо у кримінально-правових нормах визначено статус засвідченого нотаріусом або іншою компетентною особою афідевіту як документа, що є доказом у кримінальному провадженні. Б) У певних передбачених законом випадках викладення фактів, які стосуються кримінального провадження, має відбуватися саме шляхом складання документа, засвідченого нотаріусом чи іншою компетентною особою. В) В кримінально-правових нормах визначено процесуальні наслідки складання документа, який використовується як доказ у кримінальному провадженні.

У порівнянні підходів законодавця України і США до закріплення в законодавстві повноважень нотаріуса щодо виконання функції забезпечення доказів, варто звернути увагу на такі аспекти. Запропоновані зміни законодавства України про нотаріат стосуються виключно спеціальних норм щодо вчинення нотаріальних дій і полягають у наданні нотаріусу права виконувати додатковий різновид нотаріального посвідчення фактів, а саме – факту надання особою певної інформації. При цьому такі зміни не забезпечуються відповідними змінами процесуальних і матеріальних норм кримінального, цивільного, господарського законодавства тощо. В США, натомість, законодавець акцентує увагу на функції нотаріуса щодо забезпечення доказів шляхом передбачення особливого правового статусу нотаріального документа і його доказової сили безпосередньо в кримінально-правових нормах (які в тому числі часто врегульовують і питання процесуального характеру). При цьому, процедура вчинення нотаріальних дій не змінюється.

Зроблено висновок про те, що є ефективним підхід, передбачений у законодавстві Сполучених Штатів Америки, до закріплення функції нотаріуса щодо забезпечення доказів, що побудований за допомогою таких основних юридичних конструкцій: 1) передбачення у кримінально-правових і процесуальних нормах спеціального статусу нотаріального документа; 2) визначення нотаріальної форми деяких процесуальних документів; 3) конкретизація процесуальних наслідків, що виникають для учасників кримінального провадження у разі складання/подання або не подання відповідного документа у нотаріальній формі; 4) передбачення у кримінально-правових нормах, які передбачають кримінальну відповідальність за надання

неправдивих свідчень, випадків надання неправдивих чи суперечливих свідчень саме при складанні нотаріального документа, що є документом-доказом у певній справі. Визначено, що ефективне виконання даної функції нотаріусом України має забезпечуватися відповідними положеннями спеціального процесуального та іншого законодавства, зокрема: а) зміни до процесуальних норм (кримінально-процесуальне законодавство, цивільно-процесуальне законодавство тощо) щодо можливості забезпечення доказів нотаріусом, а також визначення правового статусу, доказової сили нотаріального документа (акту про забезпечення доказів тощо) і порядку його використання у відповідному судовому процесі чи іншому провадженні; б) зміни до Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за надання неправдивих свідчень (показань) або надання неправдивих відомостей (даних) нотаріусу при виконанні ним функції забезпечення доказів; в) передбачення нотаріальної форми для певних різновидів процесуальних документів, що подаються як докази наявності/відсутності певних обставин, фактів тощо у відповідних категоріях судових справ та інших проваджень.

Ключові слова: нотаріус, правовий статус, доказ, нотаріальний документ, забезпечення доказів, кримінальне законодавство США.

Summary. *The article reveals the features of the notary's performance of the function of providing evidence in a criminal proceeding based on a comparative analysis of the proposed changes to the notary legislation in Ukraine and the provisions of the Criminal Code of the State of Arizona (USA). It was concluded that the notarial act of "providing evidence", which the Ukrainian legislator proposes to add to the list of notarial acts, consists in certifying by the notary of the data (information) provided, which can be carried out in various ways (by documenting, inspecting certain objects, video- and audio recording, etc.). Thus, the provision of evidence as a notarial act has signs of novelty both in terms of content (as it consists in the attestation of information by a notary) and in the way of performing the relevant notarial procedure (by inspecting certain objects, making video and audio recordings, etc.). In US legislation, we see a different approach of the legislator. In particular, it is possible to single out the following features of establishing the function of a notary public to provide evidence in criminal proceedings under the criminal law of the state of Arizona: A) The status of an affidavit certified by a notary public or another competent person as a document that is evidence in criminal proceedings is defined directly in the criminal law regulations. B) In certain cases provided for by law, the statement of facts related to criminal proceedings must be made by drawing up a document certified by a notary public or another competent person. C) The criminal law regulations define the procedural consequences of drawing up a document that is used as evidence in criminal proceedings.*

In comparing the approaches of the legislator of Ukraine and the USA to enshrining in the legislation the notary's powers to perform the function of providing evidence, it is worth paying attention to the following aspects. The proposed changes to the legislation of Ukraine on the notarial office relate exclusively to special norms regarding the performance of notarial acts and consist in granting the notary the right to perform an additional type of notarial certification of facts, namely, the fact that a person has provided certain information. At the same time, such changes are not ensured by corresponding changes in procedural and material norms of criminal, civil, economic legislation, etc. In the USA, on the other hand, the legislator focuses on the function of the notary in providing evidence by providing for the special legal status of the notarial document and its probative value directly in the criminal law regulations (which often also regulate issues of a procedural nature). At the same time, the procedure for performing notarial acts does not change.

It was concluded that the approach provided for in the legislation of the United States of America is effective to consolidate the function of the notary in providing evidence, which is built with the help of the following basic legal structures: 1) provision in the criminal law and procedural norms of the special status of the notarial document; 2) determination of the notarial form of some procedural documents; 3) specification of the procedural consequences that arise for participants in criminal proceedings in case of drawing up/submitting or not submitting the corresponding document in notarized form; 4) provision in the criminal law regulations, which provide for criminal liability for giving false testimony, cases of giving false or contradictory testimony precisely when drawing up a notarial

document, which is a document-evidence in a certain case. It was determined that the effective performance of this function by a notary of Ukraine should be ensured by the relevant provisions of special procedural and other legislation, in particular: a) changes to procedural norms (criminal procedural legislation, civil procedural legislation, etc.) regarding the possibility of securing evidence by a notary, as well as determining the legal status, the probative value of a notarial document (deed on provision of evidence, etc.) and the procedure for its use in the relevant court process or other proceedings; b) amendments to the Criminal Code of Ukraine regarding the establishment of criminal liability for providing false testimony or providing false information (data) to a notary when he performs the function of providing evidence; c) provision of a notarial form for certain types of procedural documents submitted as evidence of the presence/absence of certain circumstances, facts, etc. in the relevant categories of court cases and other proceedings.

Keywords: notary public, legal status, evidence, notarial document, provision of evidence, US criminal law.

Постановка проблеми. Згідно чинного законодавства України нотаріус має особливий правовий статус, який полягає у тому, що він є представником держави і діє від її імені, проте, не володіє владними повноваженнями [13, с. 30], що підкреслюється у ст. 3 Закону України “Про нотаріат” [2], а також окремими нормами Кримінального кодексу України [5]. Зміни законодавства про нотаріат останніх десятирічч показують усталену тенденцію до розширення повноважень нотаріуса, що стосується, зокрема, державної реєстрації речових прав та обтяжень нерухомого майна, реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, виконання функцій щодо проставлення апостилю на документах, а у найближчій перспективі – державну реєстрацію актів цивільного стану, а також виконання функції забезпечення доказів.

Результати аналізу наукових публікацій. Деякі питання, що стосуються визначення правового статусу нотаріуса і виконуваних ним функцій були висвітлені такими вченими як П.П. Андрушко [1], В.В. Комаров [3], Р.Л. Максимович [7] та ін. Дисертаційне дослідження нотаріуса як спеціального суб’єкта злочину, у межах якого було детально розкрито особливості правового статусу нотаріуса, було здійснено автором цієї статті [8].

Разом з тим, проектом Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення регулювання нотаріальної діяльності від 10.06.21 р. № 5644, запропоновано доповнити ст. 34 Закону України “Про нотаріат” [9] такою нотаріальною дією як забезпечення доказів. Для українського нотаріату ця нотаріальна дія є новою і раніше не досліджувалась.

Метою статті є визначення особливостей забезпечення нотаріусом доказів шляхом здійснення порівняльно-правового дослідження положень вищезазначеного законопроекту і норм Кримінального кодексу штату Арізона (Сполучені Штати Америки), де існує і доволі активно застосовується практика забезпечення нотаріусом доказів у кримінальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Вищенаведеним законопроектом пропонується доповнити Закон України “Про нотаріат” главою 18 “Забезпечення доказів”. У пропонованій главі зазначено, що забезпечення доказів нотаріусом – це засвідчення нотаріусом за письмовою заявою особи даних (інформації), на підставі яких встановлюється наявність або відсутність обставин, що мають юридичне значення. У порядку забезпечення доказів нотаріус має право проводити:

- 1) документування (фіксацію) інформації, яка відома особі;
- 2) огляд речей, інших об’єктів, у тому числі місць збереження даних в мережі Інтернет;
- 3) здійснення відео- та аудіозапису.

За результатами дії нотаріуса щодо забезпечення доказів складається акт про забезпечення доказів, який засвідчується підписами нотаріуса, заявника, інших осіб, які на прохання заявника брали участь у проведенні дії.

З цього вбачається, що дана нотаріальна дія полягає у засвідченні нотаріусом наданих йому даних (інформації), що може здійснюватися різними способами (шляхом документування, огляду певних об'єктів, відео- та аудіозапису тощо). Таким чином, забезпечення доказів як нотаріальна дія має ознаки новизни як змістовно (оскільки полягає у засвідченні нотаріусом інформації), так і у способі виконання відповідної нотаріальної процедури (шляхом огляду певних об'єктів, здійснення відео- та аудіозапису тощо).

У законодавстві США ми бачимо інший підхід законодавця. Зокрема, можна виділити такі особливості закріплення виконання нотаріусом функції щодо забезпечення доказів у кримінальному провадженні за кримінальним законодавством штату Арізона:

А) Безпосередньо у кримінально-правових нормах визначено статус засвідченого нотаріусом або іншою компетентною особою афідевіту як документа, що є доказом у кримінальному провадженні. Згідно із секцією 13-1812 Кримінального кодексу штату Арізона, афідевіти щодо визначених у законі фактів, що засвідчується будь-яким нотаріусом або іншою посадовою особою, уповноваженою законом здійснювати такі підтвердження, визнаються доказами *Prima facie* (від лат. – “з першого погляду, на перший погляд”) – певні факти, докази, які використовуються у певному значенні і, якщо не було їх оспорювання, приймаються судом як прийнятні) і вважаються доказами у кримінальному провадженні без додаткового підтвердження їх достовірності [6, с. 249-250]. Згідно із п. Е секції 13-3018, якщо засвідчення записів постачальника послуг зв'язку підтверджено нотаріусом або іншою посадовою особою, уповноваженою законом підтверджувати факти, це свідчення повинно бути прийнято в якості доказу без жодних додаткових доказів його справжності [6, с. 391-392].

Б) У певних передбачених законом випадках викладення фактів, які стосуються кримінального провадження, має відбуватися саме шляхом складання документа, засвідченого нотаріусом чи іншою компетентною особою. Зокрема, афідевіт під присягою, засвідчений нотаріусом чи іншою компетентною особою, вимагається при повідомленні про певні види кримінально караних діянь, якщо таке повідомлення подається не особисто потерпілим, а поштою. Наприклад, відповідно до п. В секції 13-1814, особа, яка свідчить, що мала місце крадіжка транспортного засобу, має підтвердити цей факт, підписавши афідевіт під присягою, який засвідчується співробітником або установою, що здійснюють правоохоронні повноваження, якщо афідевіт подається особисто, або шляхом підписання і нотаріального засвідчення афідевіту під присягою, якщо він подається не особисто. Якщо афідевіт під присягою не подається особисто співробітнику або установі, що здійснюють правоохоронні повноваження, особа, яка надає свідчення, що мала місце крадіжка транспортного засобу, має надіслати поштою або доставити підписаний і засвідчений нотаріально письмовий афідевіт до відповідного місцевого правоохоронного органу протягом семи днів після складання повідомлення про вчинення крадіжки. Якщо відповідний правоохоронний орган не отримує підписаний і нотаріально засвідчений афідевіт протягом 30 днів після подання початкового повідомлення про крадіжку, інформація про транспортний засіб має бути вилучена з баз даних Національного центру інформації про злочинність і системи інформації про кримінальне правосуддя в Арізоні. При прийнятті письмового афідевіту під присягою правоохоронним органом, повинно бути роз'яснено, що особа, яка повідомляє неправдиву

інформацію про крадіжку транспортного засобу, може бути притягнута до кримінальної відповідальності [6, с. 252-253].

Окрім того, згідно з секцією 13-4432, якщо прокурор вирішує не подавати клопотання про скасування застави або особистого зобов'язання обвинувачуваного, прокурор повинен повідомити потерпілого, що потерпілий може звернутися до суду з клопотанням про скасування застави або особистого зобов'язання на підставі нотаріально засвідченої заяви потерпілого, в якій повідомляється про те, що переслідування, погрози, фізичне насильство або залякування жертви або найближчих родичів жертви з боку обвинуваченого або від імені обвинуваченого мали місце [6, с. 614].

В) В кримінально-правових нормах визначено процесуальні наслідки складання документа, який використовується як доказ у кримінальному провадженні. Зокрема, особливостям надання свідчень і складання нотаріальних документів, які використовуються у кримінальному процесі, присвячено положення Розділу 27 "Надання завідомо неправдивих свідчень і пов'язані з цим діяння".

У ч. 3 секції 13-2701 зазначено, що одним із процесуальних документів, пов'язаних із наданням свідчень є "заява під присягою", що означає будь-яку заяву, зроблену свідомо під присягою або з офіційним підтвердженням, що підтверджує істинність сказаного, включаючи нотаріально засвідчену заяву, зроблену у зв'язку з офіційним розглядом або поза його межами. Далі у цьому ж розділі розкрито особливості викладення фактів у заяві під присягою, у тому числі визначено законодавчі заборони щодо різновидів поведінки, яка визнається наданням неправдивих свідчень. Зокрема, забороненою поведінкою вважаються такі діяння як:

- надання неправдивих свідчень шляхом складання неправдивої заяви під присягою з питання, що належить до матеріалу, підтверджуючи це питання у якості такого, що є достовірним, вважаючи його насправді недостовірним, а також шляхом складання неправдивої заяви без присяги, свідчення, підтвердження чи заяви стосовно істотного питання, яке належить до матеріалу, і які особа підтверджує у якості такого, що є достовірним, будучи обізнаною за покарання за дачу неправдивих свідчень і вважаючи його насправді недостовірним (секція 13-2702);

- надання неправдивих свідчень шляхом складання суперечливих заяв; якщо особа зробила заяви під присягою, що суперечать одна одній, обидві з яких були зроблені у межах терміну давності, за цим фактом може пред'являтися одне звинувачення із твердженням, в якості альтернативи, що одна або інша заява була неправдивою, і винна особа це усвідомлює. В такому випадку обвинувачення не зобов'язане доводити, яке з тверджень було недостовірним, а повинно довести тільки те, що одне з них було неправдивим і не вважалось правдою з боку винної особи (секція 13-2705) [6, с. 340-341].

З огляду на вищенаведені положення, кримінально-правові норми вимагають від особи надання нотаріусу під присягою правдивої інформації, а також надання свідчень, які не суперечать раніше складеним заявам (раніше поданій інформації).

Незважаючи на те, що загалом у державах англо-американської правової системи основним джерелом права є судові прецеденти, тобто положення, які знаходяться у судових рішеннях, визнані як еталон, правила, застосованого при вирішенні аналогічної справи, а основну увагу в англо-американській системі права надають показам свідків як засобу доказу [10, с. 137], все ж кримінально-правові норми безпосередньо вказують на **доказову силу нотаріального документа**, в якому закріплюються відповідні свідчення. При цьому, складання і засвідчення нотаріусом "заяви під присягою" має силу документа-доказу навіть у тому разі, якщо документ складений з порушенням

процедури. Відповідно до секції 13-2706, особа не має права захищатися від обвинувачення лише на тій підставі, що: заява була недопустимою за правилами доказування; або присяга або заява були викладені або подані з порушенням установленого порядку; або обвинувачений помилково вважав неправдиву заяву несуттєвою для справи. Положення закону, які передбачають, що докази, отримані при допиті особи як свідка, не можуть бути використані проти неї в кримінальному процесі, не забороняють пред'являти такі обвинувачення проти цієї особи в ході будь-якого розгляду, заснованого на звинуваченні в дачі неправдивих свідчень, що було вчинено в ході такого процесу. При цьому особливе значення законодавець надає саме змісту поданої особою інформації, що підкреслюється і положенням секції 13-2707, відповідно до якого для доказування вини поза розумних сумнівів є достатнім факт надання неправдивих свідчень, і при цьому немає необхідності, щоб докази були представлені певною кількістю свідків або документальними, або іншими доказами [6, с. 341].

У порівнянні підходів законодавця України і США до закріплення в законодавстві повноважень нотаріуса щодо виконання функції забезпечення доказів, варто звернути увагу на такі аспекти.

В Україні пропонується надати повноваження нотаріусам щодо забезпечення доказів, що здійснюється шляхом впровадження істотних змін саме нотаріального процесу, зокрема, додавання нотаріальних дій, які і за змістом, і за формою, і за процедурою на сьогодні не притаманні українському нотаріату. Наприклад, виходячи із змісту ст. 97-3 вищевказаного законопроекту, документування як один із способів виконання нотаріальної дії щодо забезпечення доказів вимагає від нотаріуса виконання точної і повної фіксації відомостей, які надаються особою, певним визначеним способом, а також уточнення інформації шляхом відповідних запитань, за результатом чого складається визначений законопроектом процесуальний документ – акт про забезпечення доказів. Враховуючи той факт, що, як зазначено у законопроекті, “забезпечення доказів – це засвідчення нотаріусом за письмовою заявою особи даних (інформації), на підставі яких встановлюється наявність або відсутність обставин, що мають юридичне значення”, ця нотаріальна дія полягає у фіксації інформації і є підставою для подальшого встановлення наявності чи відсутності певних обставин, які мають юридичне значення (судом, правоохоронними органами тощо).

Необхідно звернути увагу на той факт, що будь-який нотаріальний документ має основні ознаки офіційного документа з точки зору кримінального права, до яких належить підтвердження чи посвідчення документом певних подій, явищ, фактів або прав, можливість використовувати документ у якості документа-доказу, а також складання (видача) документа компетентним органом (повноважною особою) [8, с. 93]. Однак, вказівка на офіційний документ у ст. 358 Кримінального кодексу України забезпечує кримінально-правову охорону процесу складання і посвідчення таких документів, що не пов'язане із виконанням функції забезпечення доказів.

Крім того, варто звернути увагу і на той факт, що нотаріуси на сьогодні навіть за рахунок наявних нотаріальних дій виконують деякі функції забезпечення доказів. Наприклад, якщо фізична чи юридична особа складає заяву, що не суперечить закону, в якій викладає певні факти, що мають юридичне значення для справи, і на якій нотаріус засвідчує справжність її підпису, така заява є офіційним документом і, незважаючи на те, що сутність нотаріальної дії полягає лише у підтвердженні факту проставлення підпису саме цією конкретною особою, може бути подана до суду у якості доказу факту, що відповідна особа дійсно склала таку заяву і виклала у ній відповідні відомості. Як правило, суди приймають такі документи при розгляді справ. Однак, у порівнянні

нотаріальної дії “засвідчення справжності підпису” і нотаріальної дії, що передбачається вищевказаним законопроектом, а полягає у “забезпеченні доказів”, виявляються деякі сутнісні відмінності, а саме: забезпечення доказів полягає у підтвердженні того, що певна особа дійсно подала (повідомила) відповідну інформацію (відомості, дані) (підтвердження факту надання інформації), на підставі якої може бути встановлено наявність або відсутність обставин, що мають юридичне значення. Важливо акцентувати увагу на тому, що, виходячи з запропонованого законопроектом формулювання, забезпечення доказів полягає не у безпосередньому встановленні обставин, що мають юридичне значення, а є засвідченням “нотаріусом даних (інформації), на підставі яких встановлюється наявність або відсутність обставин, що мають юридичне значення”. Отже, ця нотаріальна дія покликана зафіксувати подану інформацію у визначеній формі (тобто у документі, яким є акт про забезпечення доказів) і у визначеному порядку. На підставі даного документа може бути у подальшому встановлено наявність або відсутність обставин, що мають юридичне значення (при цьому будь-які вказівки на те, який саме орган має встановлювати ці факти, у законопроекті відсутні). Виходячи з вищевказаного, можна дійти висновку, що “забезпечення доказу” нотаріусом, ймовірно, являтиме собою нотаріальну дію, що по суті спрямована не на доказування наявності або відсутності певних обставин, а вважатиметься доказом надання конкретною особою відповідної інформації або підтверджуватиме певну інформацію, зібрану за фактом огляду речей, інших об'єктів, у тому числі вебсайтів, інших місць збереження даних в мережі Інтернет тощо.

У той же час, нотаріальна дія “засвідчення справжності підпису”, як видається, включає в себе такі два компоненти: 1) підтвердження нотаріусом факту проставлення підпису певною особою [4, с. 652-654]; 2) підтвердження факту того, що особа поставила підпис саме під певними даними, викладеними у документі (що означає у тому числі і те, що особа виклала ці дані і особисто підтверджує їх). Однак, на відміну від засвідчення справжності підпису, забезпечення доказів вимагає саме від нотаріуса виконання визначених процесуальних дій і підтвердження саме нотаріусом факту наявності/відсутності або повідомлення відповідної інформації у певній формі.

Разом з тим, вищевказаний законопроект не містить жодних пропозицій щодо внесення будь-яких змін до процесуального законодавства України та/або до Кримінального кодексу України, Цивільного кодексу України тощо, що, ймовірно, може мати наслідком виникнення колізій і ускладнення щодо правозастосування спеціальних норм законодавства про нотаріат. Наприклад, згідно із ст. 384 Кримінального кодексу України [5] встановлено кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивих показань і складання завідомо неправдивих документів лише для визначеного кола осіб: свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, оцінювача, перекладача. Тому виникає питання щодо можливих юридичних наслідків порушення пропонованого у законопроекті положення про “обов'язок говорити правду, нічого не приховуючи і не спотворюючи, повідомляти лише обставини, які особі відомі особисто, не надавати інформацію, отриману з чужих слів, а також про відповідальність за надання завідомо неправдивих відомостей” у разі, якщо заявник не має відповідного процесуального статусу і не належить до вказаних осіб.

Таким чином, запропоновані зміни законодавства України про нотаріат стосуються виключно спеціальних норм щодо вчинення нотаріальних дій і полягають у наданні нотаріусу права виконувати додатковий різновид нотаріального посвідчення фактів, а саме – факту надання особою певної інформації. При цьому такі зміни не

забезпечуються відповідними змінами процесуальних і матеріальних норм кримінального, цивільного, господарського законодавства тощо.

В США, натомість, законодавець акцентує увагу на функції нотаріуса щодо забезпечення доказів шляхом передбачення особливого правового статусу нотаріального документа і його доказової сили безпосередньо в кримінально-правових нормах (які в тому числі часто врегульовують і питання процесуального характеру). При цьому, процедура вчинення нотаріальних дій не змінюється. Зокрема, надання свідчень або повідомлення про злочин може здійснюватися шляхом складання афідевіту, на якому нотаріусом здійснюється засвідчення справжності підпису у такому ж порядку, як і в разі складання афідевіту для інших цілей. Однак, за рахунок деталізації кримінально-правових норм, афідевіт, на якому засвідчено справжність підпису нотаріусом, є документом, що визнається доказом відповідних обставин (проте, може бути оскаржений). Таким чином, законодавець Сполучених Штатів Америки робить акцент на особливій важливості закріплення інформації у певній формі для певних категорій справ і визначених законом випадків, включаючи саме до процесуальних і матеріальних охоронних норм вимоги, дотримання яких є необхідним для відповідних категорій кримінальних проваджень і/або для виконання певних процесуальних дій у кримінальному процесі.

Висновки.

У Сполучених Штатах Америки підхід законодавця до закріплення функції нотаріуса щодо забезпечення доказів побудовано за допомогою таких основних юридичних конструкцій: 1) передбачення у кримінально-правових і процесуальних нормах спеціального статусу нотаріального документа; 2) визначення нотаріальної форми деяких процесуальних документів; 3) конкретизація процесуальних наслідків, що виникають для учасників кримінального провадження у разі складання/подання або не подання відповідного документа у нотаріальній формі; 4) передбачення у кримінально-правових нормах, які передбачають кримінальну відповідальність за надання неправдивих свідчень, випадків надання неправдивих чи суперечливих свідчень саме при складанні нотаріального документа, що є документом-доказом у певній справі. При цьому, спеціальне законодавство про нотаріат залишається без змін, а нотаріуси забезпечують докази шляхом вчинення загального переліку нотаріальних дій (зокрема, шляхом засвідчення справжності підпису особи на документах). Даний підхід можна визнати доволі ефективним з огляду на те, що функція нотаріуса щодо забезпечення доказів пов'язана із подальшим використанням нотаріального документа у судовому чи іншому провадженні.

В Україні запровадження функції нотаріуса щодо забезпечення доказів пропонується на основі принципово іншого підходу, який пов'язаний із внесенням змін до законодавства про нотаріат і доповнення його новою для нотаріуса нотаріальною дією – забезпечення доказів, що полягатиме у засвідченні нотаріусом факту наявності/відсутності або повідомлення певної інформації. При цьому, будь-які зміни до охоронних норм або процесуальних положень законодавцем не пропонуються. Підтримуючи загалом ініціативу законодавця щодо розширення повноважень нотаріуса, все ж зауважимо, що такий підхід не може забезпечити повноцінне ефективне виконання нотаріусом функції щодо забезпечення доказів, оскільки не включає в себе усіх компонентів, необхідних для її ефективного виконання, що вимагає внесення змін саме до охоронних норм або процесуальних положень, наприклад, з урахуванням практики, яку ми бачимо в законодавстві США.

Отже, виконання даної функції має забезпечуватися відповідними положеннями спеціального процесуального чи іншого законодавства, зокрема: а) зміни до процесуальних норм (кримінально-процесуальне законодавство, цивільно-процесуальне законодавство тощо) щодо можливості забезпечення доказів нотаріусом, а також визначення правового статусу, доказової сили нотаріального документа (акту про забезпечення доказів тощо) і порядку його використання у відповідному судовому процесі чи іншому провадженні; б) зміни до Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за надання неправдивих свідчень (показань) або надання неправдивих відомостей (даних) нотаріусу при виконанні ним функції забезпечення доказів; в) передбачення нотаріальної форми для певних різновидів процесуальних документів, що подаються як докази наявності/відсутності певних обставин, фактів тощо у відповідних категоріях судових справ та інших проваджень.

Використана література

1. Андрушко П.П., Стрижевська А.А. Злочини у сфері службової діяльності: кримінально-правова характеристика: навчальний посібник. Київ: "Юрисконсульт", 2006. 342 с.
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.93 р. № 3425-ХІІ. *Голос України*, 1993. № 188. – (05.10.1993 р.).
3. Комаров В. В., Баранкова В.В. Нотаріат в Україні: підручник. Харків: Право, 2011. 384 с.
4. Коротюк О.В. Науково-практичний коментар Закону України "Про нотаріат". 2-е вид., перероб. та допов. Київ: ОВК, 2013. 776 с.
5. Кримінальний кодекс України Закон України від 05.04.01 р. №2341-ІІІ. *Офіційний вісник України*, 2001. № 21 (08.06.2001). Ст. 920.
6. Кримінальний кодекс штату Арізона ; переклад О.Д. Жмурко, В.С. Станіч / під ред. О.В. Коротюк. Київ: ОВК, 2021. 644 с.
7. Максимович Р.Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2006. 238 с.
8. Нотаріус як спеціальний суб'єкт злочину: монографія. 2-е вид. Київ: ОВК, 2017. 216 с.
9. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення регулювання нотаріальної діяльності від 10.06.21 р. № 5644. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72191
10. Василів С., Сорочкіна О. Світові системи нотаріату: порівняльний аналіз. *Юридичні науки*, 2020. Т. 7. № 1. С. 134-140.

~~~~~ * * * ~~~~~